

Дослідження соціально-психологічного клімату футболістів на етапі попередньої базової підготовки

Владислав Гончаренко

Харківська державна академія фізичної культури,
Харків, Україна

Мета: вивчити особливості соціально-психологічного клімату спортсменів, які займаються футболом на етапі попередньої базової підготовки.

Матеріал і методи: аналіз науково-методичної літератури, методика «Соціометрія» Дж. Морено. Дослідження проводились серед спортсменів віком 12–13 років у кількості 14 осіб, які займаються футболом на етапі попередньої базової підготовки.

Результати: теоретично доведено необхідність пошуку нових шляхів ефективної міжособистісної взаємодії у команді футболістів на етапі попередньої базової підготовки.

Висновки: дослідження соціометричного статусу гравців показало, що в команді є два яскраво виражені лідери, навколо яких формується колектив. Варто звернути увагу, що є аутсайтери та повністю ізольовані гравці і решта колективу не бажає з ними взаємодіяти для досягнення результату. Розроблено методичні рекомендації для тренерів з метою формування «сприятливого» соціально-психологічного клімату у команді футболістів на етапі попередньої базової підготовки.

Ключові слова: футболісти, соціометричний статус, міжособистісна взаємодія.

Вступ

В дитячо-юнацькому спорті відбувається як формування фундаменту загальної та спеціальної фізичної підготовки, так і становлення особистості футболістів, які в подальшому будуть забезпечувати досягнення ними високих спортивних результатів [1,3]. Тому виникає гостра необхідність в реалізації психологічної підготовки юних спортсменів, а саме вивчення соціально-психологічних чинників успішності психологічного супроводу на етапі попередньої базової підготовки, діагностика соціометричного статусу кожного гравця в команді та визначення індивідуально-психологічних особливостей особистості: мотивації і соціально-психологічної адаптації спортсменів до умов тренувальної і змагальної діяльності [8, 10].

На етапі попередньої базової підготовки гравець має ряд найцікавіших особливостей, а саме кожен хоче значно частіше володіти м'ячем, забивати голи, діяти з повною віддачею сил, встигаючи оборонятися і атакувати, незалежно від свого ігрового амплуа [4].

Аналізуючи сукупність соціально-психологічних феноменів (організаційних і психологічних зв'язків між членами команди, ступеня відповідності офіційної та неофіційної структур, стилю керівництва, задоволеності та ін.) у зв'язку з психологічним кліматом, безсумнівно натрапляються на труднощі диференціації феноменів, які, по-перше, складають компоненти психологічного клімату, по-друге, виступають референтами психологічного клімату, по-третє, проявляються як його наслідки, по-четверте, є формувальними чинниками психологічного клімату. Однак з такими труднощами доводиться мати справу під час вивчення і будь-якого іншого інтегрального феномену [2, 4].

Структура психологічного клімату багаторівнева й багатоаспектна. Тому у визначенні структурних елементів психологічного клімату необхідно враховувати вплив методологічних вимог, від яких залежать цей феномен, а саме: стійкість та динамічність [3, 6, 9]. Стійкість передбачає стан, у якому базові: соціальні норми, система цінностей, взаємовідносини, стиль керівництва, сумісність, рівень конфліктності – залишаються стабільними й передбачуваними. Динамічність психологічного клімату полягає, по-перше, у тому, що його елементи є

гнучкими відповідно до зовнішніх впливів, по-друге, вони знаходяться у визначеному співвідношенні між собою: взаємопов'язані й взаємокомпенсують один одного

Аналіз наукових досліджень показав, що, незважаючи на численні дослідження окремих аспектів психіки під впливом спортивної діяльності, поглиблених психолого-педагогічних досліджень в галузі футболу які були б присвячені дослідженню ефективної взаємодії футболістів на етапі попередньої базової підготовки та подальшій розробці програми психологічної підготовки футболістів на етапі попередньої базової підготовки.

Матеріал і методи дослідження

Мета дослідження - вивчити особливості соціально-психологічного клімату спортсменів, які займаються футболом, на етапі попередньої базової підготовки. Відповідно до поставленої мети вирішуються такі завдання:

– провести теоретичний аналіз проблеми міжособистісної взаємодії в команді футболістів на етапі попередньої базової підготовки; охарактеризувати особливості розвитку сприятливого соціально-психологічного клімату в команді футболістів на етапі попередньої базової підготовки;

– провести соціометричний аналіз в команді футболістів на етапі попередньої базової підготовки;

– розробити методичні рекомендації для тренерів та спортивних психологів для формування «сприятливого» соціально-психологічного клімату

Було досліджено спортсменів віком 12–13 років у кількості 14 осіб, які займаються футболом, на етапі попередньої базової підготовки. Для обґрунтування актуальності теми проводили теоретико-методологічний аналіз проблеми. Для вивчення показників соціометричного статусу використовували методику «Соціометрія» Дж. Морено [5, 7].

Результати дослідження

З рис.1 видно, що в команді можна виділити двох лі-

дерів (це гравці 4 і 9), двох (1 і 14), а також ізольованих гравців (3, 7, 8) і спортсменів, що мають дуже низький статус (11 і 13). Решта членів команди, гравці 2, 5, 6, 10, 12, мають приблизно один рівень.

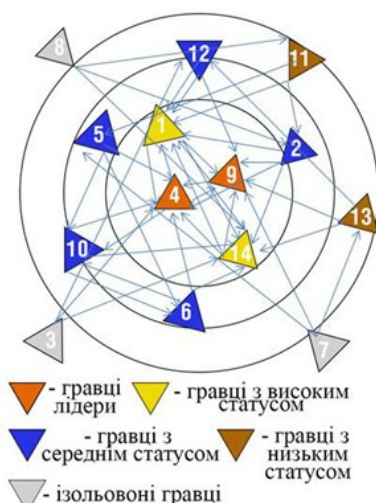

Рис. 1. Динаміка міжособистісних відносин в групі (симпатія)

Причинами вибору 9 гравця ставилися такі показники, як: він відмінний гравець; ми добре розуміємо один одного в грі, так як ми взагалі хороші друзі; у нього бійцівські якості і він грає з повною напругою сил; він коректний і благородний гравець; я можу на нього поклатися в вирішальні моменти гри.

А у 4 гравця такі якості, як: він відмінний гравець; я можу на нього поклатися в вирішальні моменти гри. З цього випливає, що 9 гравець, на думку своїх товаришів по команді, володіє великою кількістю позитивних якостей і він є провідним лідером в команді.

Далі проводили аналіз негативних виборів, щоб можна було уточнити і доповнити отримані дані (рис. 2).

З рисунку 2 бачимо, що найбільшу суму балів і число негативних відгуків у 3 гравця. Гравці 5, 6 і 7 також мають високий бал. Спортсмени 1, 4, 8, 12, 13 теж отримали на

Рис. 2. Динаміка міжособистісних відносин в групі (антипатія)

свою адресу негативне зауваження. Гравці 2, 9, 10, 11, 13, 14 залишилися без зауважень. Лідеру по негативних відгуків, 3 гравцеві, товариші по команді дають наступні негативні якості: не виконує завдання, поставлені команді; не володіє достатніми бійцівськими якостями; мені не подобається його гра. У гравців 5, 6, 7 причиною вибору став такий критерій як (мені не подобається його гра, не володіє достатніми бійцівськими якостями). Аналізуючи обидва рисунки, ми можемо сказати, що провідним лідером є 9 гравець, так як він отримав найбільшу кількість позитивних балів і відгуків, негативних виборів у нього не було. Другим за значимістю в команді йде 4 гравець, він так само набрав найбільшу кількість позитивних балів і отримав один негативний вибір. Гравців 1 і 14 ми так само можемо назвати авторитетними, вони мають високий позитивний бал і лише один негативний вибір (у 1 гравця). Гравці 2, 5, 6, 10, 11, 12, 13 мають в рівній мірі як позитивні, так і негативні вибори, ми можемо їх віднести до середнього класу. Гравці 7 і 8 отримали тільки негативні вибори. Знаходиться в досить складному становищі 3 гравець, оскільки отримав найбільшу кількість негативних виборів і жодного позитивного, він повністю ізольований і ігнорується в команді.

На підставі проведеного дослідження тренерам рекомендуємо при підборі гравців в команду, після проходження початкової підготовки в навчально-тренувальній групі, визначати, наскільки приваблива для нього ця група. Тоді мотивація на досягнення результату в тренувальному процесі буде вище, а значить і вище загальний результат команди. Як «терапевтичний» метод, пропонуємо використовувати – «ігрову терапію». Відомо, що гра дозволяє особистості більш вільно проявити свої, нерідко вельми важливі, риси, так як загальна ситуація і сам зміст гри полегшують проєкцію відносин, особистісних проблем, провідних потреб, які в інших обставинах гравець не проявляє або проявляє в недостатній мірі [2]. Особливо велику практичну допомогу може надати тренеру своєчасне і компетентне застосування соціометричного методу в поєднанні з іншими підходами при комплектуванні команди і вирішенні питань, пов'язаних з необхідністю включення або виведення гравця (або гравців) з основного складу

Висновки / Дискусія

1. Ефективна міжособистісна взаємодія в команді футболістів на етапі попередньої базової підготовки забезпечує успішне протікання комунікативного процесу та функціонування в команді.

2. Дослідження соціометричного статусу гравців, показало, що в команді є два яскраво виражені лідери навколо яких формується колектив, варто звернути увагу, що є аутсайдиери та повністю ізольовані гравці і решта колективу не бажає з ними взаємодіяти для досягнення результату.

3. Виходячи з результатів дослідження були розроблені методичні рекомендації для тренерів, для формування «сприятливого» соціально-психологічного клімату в команді футболістів на етапі попередньої базової підготовки. **Перспектива подальших досліджень** у розробці програми формування адекватної самооцінки спортсменів спортивних танців на етапі попередньої базової підготовки, з метою формування ефективної взаємодії у танцювальному дуеті.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що немає конфлікту інтересів, який може сприйматися таким, що може нанести шкоду неупередженості статті.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

СЛОБОЖАНСЬКИЙ НАУКОВО-СПОРТИВНИЙ ВІСНИК:

Матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції «Фізична культура, спорт і здоров'я: стан, проблеми та перспективи»

Список посилань

1. Гант, О. Є. (2014), "Вплив професійного стресу на особистість спортсменів", Міжнародна конференція Євразійського наукового розвитку, №1.
2. Гант, О. Є. (2015), "Алгоритм оцінки функціонального стану спортсмена як показника його «психологічного здоров'я», Вплив досягнень психологічних та педагогічних наук на розвиток сучасного суспільства: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Харків.
3. Передельский, А.А. (2011), Спорт и иллюзия спорта: методические материалы для магистрантов и аспирантов физкультурно-спортивных вузов, Москва, 64 с.
4. Сорока, І. А. (2016), "Позитивний соціально-психологічний клімат як засіб профілактики конфліктів у педагогічному колективі", Правовий вісник Університету «Крок», № 2, С. 150–154.
5. Челнокова, Н. Ю. (2013), Модель управления социально - психологическим климатом на предприятиях холдингового типа : дис. канд. соц. наук, Нижний Новгород, 210 с.
6. Шамардин, В. Н. (2002), Моделирование подготовленности квалифицированных футболистов: учебное пособие. Днепропетровск: Пороги, 200 с.
7. Энциклопедия психодиагностики. В 4-х т. Том 1. Психодиагностика детей, ред.-сост. Д. Я. Райгородский, Самара, Издательский дом «Бахрах-М», 2009.
8. Юрченко, С. В. (2010), "Емпіричні референти соціально-психологічного клімату колективу", Теорія та методика управління освітою, №1. С. 1-14.
9. Bangsbo, J. (1998), "The physiological profile of soccer players", Sports Exercise and Injury, V.4, № 4, pp. 144-150.
10. Wilmore, J. H., Costil, D. L. (1994), Physiology of sport and exercise, Champaign, Illinois: Human Kinetics, 549 p.

Стаття надійшла до редакції: 11.11.2019 р.

Опубліковано: 30.12.2019 р.

Аннотация. Владислав Гончаренко. Исследование социально-психологического климата футболистов на этапе предварительной базовой подготовки. Цель: изучить особенности социально-психологического климата спортсменов, занимающихся футболом на этапе предварительной базовой подготовки. Материал и методы: анализ научно-методической литературы, методика «Социометрия» Дж. Морено. Исследования проводились среди спортсменов в возрасте 12-13 лет в количестве 14 человек, которые занимаются футболом на этапе предварительной базовой подготовки. Результаты: теоретически доказана необходимость поиска новых путей эффективного межличностного взаимодействия в команде футболистов на этапе предварительной базовой подготовки. Выводы: исследование социометрического статуса игроков показало, что в команде есть два ярко выраженных лидера, вокруг которых формируется коллектив. Стоит обратить внимание, что аутсайдеры и полностью изолированные игроки и остальной коллектив не желает с ними взаимодействовать для достижения результата. Разработаны методические рекомендации для тренеров с целью формирования «благоприятного» социально-психологического климата в команде футболистов на этапе предварительной базовой подготовки.

Ключевые слова: футболисты, социометрический статус, межличностное взаимодействие.

Abstract. Vladislav Goncharenko. A study of the socio-psychological climate of football players at the stage of preliminary basic training. Purpose: to study the characteristics of the socio-psychological climate of athletes involved in football at the stage of preliminary basic training. Material and methods: analysis of scientific and methodological literature, the methodology "Sociometry" by J. Moreno. Studies were conducted among athletes aged 12-13 years in the amount of 14 people who play football at the stage of preliminary basic training. Results: theoretically proved the need to find new ways of effective interpersonal interaction in a team of football players at the stage of preliminary basic training. Conclusions: a study of the sociometric status of the players showed that the team has two distinct leaders around which the team is forming. It is worth noting that outsiders and completely isolated players and the rest of the team do not want to interact with them to achieve a result. Guidelines for coaches have been developed with the goal of creating a "favorable" socio-psychological climate in the team of football players at the stage of preliminary basic training.

Keywords: football players, sociometric status, interpersonal interaction.

References

1. Hant, O. Ye. (2014), " The influence of professional stress on the personality of athletes ", Mizhnarodna konferentsiia Yevraziiskoho naukovooho rozvytku, No. 1. (in Ukr.).
2. Hant, O. Ye. (2015), "An algorithm for assessing an athlete's functional status as an indicator of his / her "psychological health", Vplyv dosiahnen psycholohichnykh ta pedahohichnykh nauk na rozvytok suchasnoho suspilstva: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf., Kharkiv. (in Ukr.).
3. Peredelskiy, A.A. (2011), Sport i illyuziya sporta [Sports and the illusion of sports]: metodicheskie materialy dlya magistrantov i aspirantov fizkulturno- sportivnykh vuzov, Moskva, 64 p. (in Russ).
4. Soroка, І. А. (2016), "Positive socio-psychological climate as a means of preventing conflicts in the teaching staff ", Pravovyi visnyk Universytetu «Krok», No. 2, pp. 150–154. (in Ukr.).
5. Chelnokova, N. Yu. (2013), Model upravleniya sotsialno - psihologicheskim klimatom na predpriyatiyah holdingovogo tipa [A model for managing the social and psychological climate in holding enterprises]: dis. kand. sots. nauk, Nizhniy Novgorod, 210 p. (in Russ).
6. Shamardin, V. N. (2002), Modelirovanie podgotovlennosti kvalifitsirovannykh futbolistov [Modeling the preparedness of qualified football players]: uchebnoe posobie. Dnepropetrovsk: Porogi, 200 p. (in Russ).
7. Entsiklopediya psihodiagnostiki [Encyclopedia of psychodiagnosics]. V 4-h t. Tom 1. Psihodiagnostika detey, red.-sost. D. Ya. Raygorodskiy, Samara, Izdatelskiy dom «Bahrah-M», 2009. (in Russ).
8. Iurchenko, S. V. (2010), "Empirical referents of the social and psychological climate of the team", Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu, No.1, pp. 1-14. (in Ukr.).
9. Bangsbo, J. (1998), "The physiological profile of soccer players", Sports Exercise and Injury, V.4, No. 4, pp. 144-150. (in Eng).
10. Wilmore, J. H., Costil, D. L. (1994), Physiology of sport and exercise, Champaign, Illinois: Human Kinetics, 549 p. (in Eng).

Received: 11.11.2019

Published: 30.12.2019

Відомості про авторів / Information about the Authors

Гончаренко Владислав Віталійович, Харківська державна академія фізичної культури, м. Харків, 61058, Україна.
Гончаренко Владислав Витальевич, Харьковская государственная академия физической культуры, г. Харьков, 61058, Украина
Goncharenko Vladislav Vitalievich, Kharkov State Academy of Physical Culture, Kharkov, 61058, Ukraine
ORCID.ORG/https://orcid.org/0000-0002-4762-3454